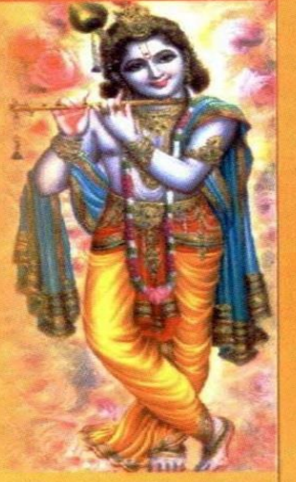

सार्वदेशिक धर्मार्य सभा

द्वारा स्वीकृत

मन्त्र तथा विधि निर्देशन सहित

दैनिक अग्निहोत्र

"स्वर्गकामो यजेत"

"नौर्ह वा एषा स्वर्ग्या यदग्निहोत्रम्"

[माध्यन्दिन शतपथ ब्रा. 1:3:3:15]

स्वर्ग अर्थात् सुख, शान्ति, स्वास्थ्य, दीर्घायु, विद्या, बल, पुत्र, पशु, धन, सम्पत्ति, यश, कीर्ति, तथा मोक्ष सम्म पुऱ्याउने नौका अग्निहोत्र (यज्ञ) नै हो। त्यसैले स्वर्गका अभिलाषीले यज्ञ गर्नु पर्दछ।

दिल्ली आर्य प्रतिनिधि सभा (पं०)

१५, हनुमान रोड, नयाँ दिल्ली–११०००१

Email : aryasabha@yahoo.com Website : www.thearyasamaj.org

Online Book Reading : www.elibrary.thearyasamaj.org

Online Shopping : www.shop.thearyasamaj.org

अथ अग्निहोत्रमन्त्राः

जल लिएर अचामन गर्ने मन्त्र

ओम् अमृतोपस्तरणमसि स्वाहा ॥ १ ॥ (यसबाट पहिलो)

ओम् अमृतापिधानमसि स्वाहा ॥ २ ॥ (यसबाट दोस्रो)

ओं सत्यं यशः श्रीर्मयि श्रीः श्रयतां स्वाहा ॥ ३ ॥(यसबाट तेस्रो)

जल लिएर अङ्ग स्पर्श गर्ने मन्त्र

ओं वाङ्म आस्येऽस्तु ॥ १ ॥ (यो मन्त्रले मुख)

ओं नसोर्मे प्राणोऽस्तु ॥ २ ॥ (यो मन्त्रले नासिका का दुवै छिद्र)

ओम् अक्ष्णोर्मे चक्षुरस्तु ॥ ३ ॥ (यो मन्त्रले दुवै आँखा)

ओं कर्णयोर्मे श्रोत्रमस्तु ॥ ४ ॥ (यो मन्त्रले दुवै कान)

ओं बाह्वोर्मे बलमस्तु ॥ ५ ॥ (यो मन्त्रले दुवै बाहु अर्थात् काँध)

ओम् ऊर्वोर्मे ओजोऽस्तु ॥ ६ ॥ (यो मन्त्रले दुवै जंघा)

ओम् अरिष्टानि मेऽङ्गानि तनूस्तन्वा मे सह सन्तु ॥ ७ ॥
(यो मन्त्रले शरीरका सबै अङ्गहरुमा जल छर्कने)

ईश्वरको स्तति-प्राथना-उपासना मन्त्र

ओं विश्वानि देव सवितर्दुरितानि परा सुव। यद् भद्रं तन्न आ सुव ॥ १ ॥

हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे भूतस्य जातः पतिरेक आसीत् ।
स दाधार पृथिवीं द्यामुतेमां कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥ २ ॥

य आत्मदा बलदा यस्य विश्व उपासते प्रशिषं यस्य देवाः।
यस्यच्छायाऽमृतं यस्य मृत्युः कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥ ३ ॥

यः प्राणतो निमिषतो महित्वैक इद्राजा जगतो बभूव ।
य ईशेऽअस्य द्विपदश्चतुष्पदः कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥ ४ ॥

येन द्यौरुग्रा पृथिवी च दृढा येन स्वः स्तभितं येन नाकः।
योऽअन्तरिक्षे रजसो विमानः कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥ ५ ॥

प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वा जातानि परिता बभूव ।

यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नोऽस्तु वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥६॥
स नो बन्धुर्जनिता स विधाता धामानि वेद भुवनानि विश्वा ।
यत्र देवा अमृतमानशानास्तृतीये धामन्नध्यैरयन्त ॥७॥
अग्ने नय सुपथा रायेऽअस्मान् विश्वानि देव वयुनानि विद्वान् ।
युयोध्यस्मज्जुहुराणमेनो भूयिष्ठां ते नम उक्तिं विधेम ॥८॥

दीप प्रज्वलित गर्ने मन्त्र

ओं भूर्भुवः स्वः ॥

यज्ञ कुण्डमा अग्नि स्थापित गर्ने मन्त्र

ओं भूर्भुवः स्वर्द्यौरिव भूम्ना पृथिवीव वरिम्णा ।
तस्यास्ते पृथिवि देवयजनि पृष्ठेऽग्निमन्नादमन्नाद्यायादधे ॥

अग्नि प्रदीप्त गर्ने मन्त्र

ओम् उद्‌बुध्यस्वाग्ने प्रति जागृहि त्वमिष्टापूर्त्ते संसृजेथामयं च ।
अस्मिन्त्सधस्थे अध्युत्तरस्मिन् विश्वे देवा यजमानश्च सीदत ॥

घिउमा डुबाइएका तीन समिधा चढाउने मन्त्र

ओम् अयं त इध्म आत्मा जातवेदस्तेनेध्यस्व वर्धस्व चेद्ध वर्धय चास्मान् प्रजया पशुभिर्ब्रह्मवर्चसेनान्नाद्येन समेधय स्वाहा ॥ इदमग्नये जातवेदसे—इदन्न मम ॥१॥ (यो मन्त्रले पहिलो समिधा चढाउने)

ओं समिधाग्निं दुवस्यत घृतैर्बोधयतातिथिम् । आस्मिन् हव्या जुहोतन स्वाहा ॥ इदमग्नये—इदन्न मम ॥२॥

सुसमिद्धाय शोचिषे घृतं तीव्रं जुहोतन । अग्नये जातवेदसे स्वाहा ॥ इदमग्नये जातवेदस—इदन्न मम ॥३॥ (यी दुई मन्त्रले दोस्रो समिधा चढाउने)

तन्त्वा समिद्‌भिरङ्गिरो घृतेन वर्द्धयामसि । बृहच्छोचा यविष्ठ्य स्वाहा ॥ इदमग्नयेऽङ्गिरसे—इदन्न मम ॥४॥ (यो मन्त्रले तेस्रो समिधा चढाउने)

घिउको पाँच आहुति

ओम् अयं त इध्म आत्मा जातवेदस्तेनेध्यस्ववर्धस्व चेद्ध वर्धय चास्मान्
प्रजया पशुभिर्ब्रह्मवर्चसेनान्नाद्येन समेधय स्वाहा ॥ इदमग्नये जातवेदसे—इदन्न मम ॥

जल प्रसेचनको विधि एवं मन्त्र

ओम् अदितेऽनुमन्यस्व ॥१॥ (दक्षिण देखि उत्तर तिर जल छोड्ने)
ओम् अनुमतेऽनुमन्यस्व ॥२॥ (यसबाट पश्चिममा, दक्षिण देखि उत्तर तिर जल छोड्ने)
ओं सरस्वत्यनुमन्यस्व ॥३॥ (पश्चिम देखि पूर्व तिर जल छोड्ने)
ओं देव सवितः प्रसुव यज्ञं प्रसुव यज्ञपतिं भगाय । दिव्यो गन्धर्वः केतपूः केतं नः पुनातु वाचस्पतिर्वाचं नः स्वदतु ॥४॥
(यो पूरा मन्त्रको उच्चारण गरेपछी वेदीको चारैतिर ईशान कोण देखि आरम्भ गरेर ईशान कोण सम्म जल छोड्ने)

आघारावाज्याहुति एवं आज्यभागाहुति मन्त्र

ओम् अग्नये स्वाहा ॥ इदमग्नये—इदन्न मम ॥१॥

(यस मन्त्रले वेदीको उत्तर भागमा जलिरहेको समिधामा घिउको आहुति दिनु।)

ओम् सोमाय स्वाहा ॥ इदं सोमाय—इदन्न मम ॥२॥

(यस मन्त्रले वेदीको दक्षिण भागमा जलिरहेको समिधामा घिउको आहुति दिनु।)

ओं प्रजापतये स्वाहा ॥ इदं प्रजापतये—इदन्न मम ॥३॥

ओम् इन्द्राय स्वाहा ॥ इदमिन्द्राय—इदन्न मम ॥४॥

(यी दुई मन्त्रले यज्ञ कुण्डको मध्यमा घिउको दुई आहुति दिनु।)

प्रात:कालीन यज्ञाहुतिका मन्त्र

(अब निम्न लिखित मन्त्रले घिउका साथ-साथ सामग्री आदि अन्य होम द्रव्यहरुको पनि आहुति दिनु।)

ओं सूर्यो ज्योतिर्ज्योतिः सूर्यः स्वाहा ॥१॥

ओं सूर्यो वर्चो ज्योतिर्वर्चः स्वाहा ॥२॥

ओं ज्योतिः सूर्यः सूर्यो ज्योतिः स्वाहा ॥३॥

ओं सजूर्देवेन सवित्रा सजूरुषसेन्द्रवत्या जुषाणः सूर्यो वेतु स्वाहा ॥४॥

सन्ध्या कालीन आहुति मन्त्र:

ओम् अग्निर्ज्योतिर्ज्योतिरग्निः स्वाहा ॥१॥

ओम् अग्निर्वर्चोज्योतिर्वर्चः स्वाहा ॥२॥

(यो तेस्रो मन्त्रलाई मनमा उच्चारण गरेर आहुति दिनु केवल 'ओ३म्' र 'स्वाहा' को उच्चारण बोलेर गर्नु)

ओम् अग्निर्ज्योतिर्ज्योतिरग्निः स्वाहा ॥३॥

ओं सजूर्देवेन सवित्रा सजूरात्र्येन्द्रवत्या जुषाणो अग्निर्वेतु स्वाहा ॥४॥

ओं भूरग्नये प्राणाय स्वाहा ॥ इदमग्नये प्राणाय—इदन्न मम ॥१॥

ओं भुववार्यवेऽपानाय स्वाहा ॥ इदं वायवेऽपानाय—इदन्न मम ॥२॥

ओं स्वरादित्याय व्यानाय स्वाहा ॥ इदमादित्याय व्यानाय—इदन्न मम ॥३॥

ओं भूर्भुवः स्वरग्निवाय्वादित्येभ्यः प्राणापानव्यानेभ्यः स्वाहा ॥
इदमग्निवाय्वादित्येभ्यः प्राणापानव्यानेभ्यः—इदन्न मम ॥४॥

ओम् आपो ज्योतीरसोऽमृतं ब्रह्म भूर्भुवः स्वरों स्वाहा ॥५॥

ओं यां मेधां देवगणाः पितरश्चोपासते ।
तया मामद्य मेधयाग्ने मेधाविनं कुरु स्वाहा ॥६॥

ओं विश्वानि देव सवितर्दुरितानि परा सुव। यद् भद्रं तन्न आ सुव॥७॥

ओम् अग्ने नय सुपथा राये अस्मान् विश्वानि देव वयुनानि विद्वान्।
युयोध्यस्मज्जुहुराणमेनो भूयिष्ठां ते नम उक्तिं विधेम ॥८॥

गायत्री-मन्त्र

(अब तीन पटक गायत्री मन्त्र बोलेर तीन आहुति दिनु।)

ओं भूर्भुवः स्वः।
तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि।
धियो यो नः प्रचोदयात् ॥

पूर्णाहुति मन्त्र

(यो मन्त्र तीन पटक बोलेर घीउले तीन पूर्णाहुति गर्नु।)

ओं सर्वं वै पूर्णꣳ स्वाहा ॥

॥ इति अग्निहोत्रमन्त्राः ॥